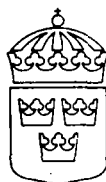

Finansutskottets betänkande

1988/89:FiU31

Sparande

1988/89
FiU31

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet elva motioner om hushållssparandet väckta under allmänna motionstiden. Samtliga motioner avstyrks av utskottet.

Inledning

I detta betänkande behandlar utskottet följande under allmänna motionstiden väckta motioner om sparande:

1988/89:Fi201 av Olof Johansson m.fl. (c) i vad avser yrkande 1,

1988/89:Fi215 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (båda m) i vad avser yrkande 3,

1988/89:Fi411 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) i vad avser yrkande 1,

1988/89:Fi601 av Carl Bildt m.fl. (m),

1988/89:Fi602 av Lars Tobisson m.fl. (m) i vad avser yrkandena 1, 2 och 4-7,

1988/89:Fi603 av Carl Frick (mp),

1988/89:Fi604 av Åke Selberg m.fl. (s),

1988/89:Fi605 av Gunnar Björk m.fl. (c),

1988/89:Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp) i vad avser yrkandena 1-5,

1988/89:Fi607 av Karin Söder och Pär Granstedt (båda c),

1988/89:Fi608 av Alf Wennerfors (m) i vad avser yrkandena 1 och 2.

Vid en av utskottet anordnad offentlig utfrågning den 9 februari 1989 har statssekreterare Erik Åsbrink, finansdepartementet, avdelningschef Bengt Pettersson, konjunkturinstitutet (KI), docent Hans T:son Söderström, Studieförbundet näringsliv och samhälle (SNS), fil.dr. Lennart Berg, Sparbanksföreningen/Spardelegationen, professor Sören Blomquist, nationalekonomiska institutionen vid Stockholms universitet, och chefsekonom Jan Herin, Svenska arbetsgivareföreningen, redogjort för sparandets sammansättning och utveckling, sparandets betydelse för välfärden, möjligheterna att stimulera hushållssparandet samt sparande i privat och offentlig sektor.

Sparstimulanser och ägandespridning

1988/89:Fi411 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om vikten av ett mera spritt enskilt ägande.

1988/89:Fi602 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om vikten av att stimulera hushållssparandet och öka ägandespridningen.

1988/89:Fi605 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om ett samlat program för hushållssparande och decentraliserat ägande.

1988/89:Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om vikten av en förmögenhetsuppbyggande politik för hushållen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om hushållssparandets betydelse för samhällsekonomin,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om vikten av stabila spelregler i syfte att stimulera sparande och investeringar.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om betydelsen av att stimulera enskilt aktiesparande.

Mål för hushållssparande

1988/89:Fi602 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att målet för sparpolitiken skall vara att hushållen skall kunna ha ett sparkapital som motsvarar den genomsnittliga årslönen för en industriarbetare.

1988/89:Fi606 av Anne Wibble m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om mål för hushållssparandet.

Allemanssparandet

1988/89:Fi608 av Alf Wennerfors (m) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1988/89:N375 – yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lag om allemansfonderna i enlighet med vad som i motionen anförs,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att allemansfondssparandet bör bibehållas.

Ekologiskt sparande

1988/89:FiU31

1988/89:Fi603 av Carl Frick (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den skall snabbutreda frågan om ekologiskt sparande och ekologiska investeringar på sätt som beskrivs i motionen.

Sparande på konto med uppskjuten ränta

1988/89:Fi604 av Åke Selberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det s.k. långsiktiga sparandet med uppskjuten ränta.

Personliga investeringskonton m.m.

1988/89:Fi201 av Olof Johansson m.fl. (c) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1988/89:Bo205 – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om åtgärder för att stimulera bostadssparandet.

1988/89:Fi215 av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (båda m) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1988/89:Sk413 – yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär en utredning rörande möjligheten att införa nyetableringskonton på sätt som i motionen anförts.

1988/89:Fi602 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen hos regeringen begär förslag om pensionssparande i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:Fi605 av Gunnar Björk m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär utredning om införande av personliga investeringskonton.

1988/89:Fi607 av Karin Söder och Pär Granstedt (båda c) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1988/89:Bo279 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om bosparande för ungdomar.

Bosparande

1988/89:Fi601 av Carl Bildt m.fl. (m) vari – med hänvisning till motiveringen i motion 1988/89:Bo405 – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ett system för bosparande bör införas i enlighet med vad i motionen förordats.

1988/89:Fi602 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen hos regeringen begär förslag om stimulans till bosparande i enlighet med vad som i motionen anförts.

Startsparande

1988/89:Fi602 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om startsparande i enlighet med vad som anförts i motionen.

1988/89:Fi602 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändringar i reglerna för försäkringssparande.

Utskottet

Utvecklingen av sparandet

Underskottet i det finansiella sparandet i Sverige fortsätter att försämrans. De samlade inkomsterna räcker inte till för att täcka de totala utgifterna, och detta kommer till uttryck som ett underskott i bytesbalansen. Konjunkturinstitutet (KI) räknar i sin senaste översikt över konjunkturläget (mars 1989) med en klart sämre bytesbalans år 1988 än vad som förutsågs omkring årsskiftet. De nya kalkylerna pekar på ett underskott på ca 16 miljarder kronor. För åren 1989 och 1990 räknar KI med en fortsatt försämring av bytesbalansen. Detta underskott, som alltså innebär att landets totala förbrukning av varor och tjänster är större än produktionen, måste täckas genom upplåning utomlands.

Ett bytesbalansunderskott kan inte alltid användas som ett mått på ett bristfälligt sparande i samhället. Underskottets storlek måste också ses i relation till investeringsnivån. Om nämligen bytesbalansen är i jämvikt endast på grund av en alltför låg investeringsnivå är sparandet likväl otillräckligt, eftersom en låg investeringsnivå i längden inte kan bära upp en varaktig och uthållig tillväxt. Bruttoinvesteringarna inkl. lagerinvesteringar har, mätt som andel av BNP, legat strax under 20 % under 1980-talet.

Av betydelse för bedömningen är också vilket kapacitetsutnyttjande som föreligger inom näringslivet. En för samhället som helhet tillfredsställande sparnivå kan därför sägas vara den som vid fullt kapacitetsutnyttjande ger jämvikt i bytesbalansen samtidigt som investeringsnivån är förenlig med en balanserad tillväxt.

Sparandet kan fördelas på den offentliga sektorn, företagen och hushållen. Liksom för ekonomin som helhet gäller att om en sektors investeringar överstiger dess sparande kommer denna sektor att uppvisa ett negativt finansiellt sparande. Övriga sektorer i ekonomin får då en finansiell fordran på denna sektor såvida upplåningen inte sker i utlandet. Är förhållandet det omvända – dvs. överstiger sparandet investeringarna – har sektorn ett positivt finansiellt sparande och lånar ut till andra sektorer. Summan av de inhemska sektorernas finansiella sparande är definitionsmässigt lika med bytesbalansens saldo.

Sedan mitten av 1970-talet har betydande förskjutningar ägt rum mellan de olika sektorernas sparande. Som en följd av försvagningen av statsfinanserna minskade den offentliga sektorns finansiella sparande från +4 % till -6 % av BNP mellan åren 1976 och 1982. Denna nedgång har nu i huvudsak återhämtats genom de förbättrade statsfinanserna, och den offentliga sektorns sparande är inte längre negativt. Emellertid har kommunerna

alltsedan år 1985 haft ett underskott i sitt finansiella sparande.

Företagssektorns finansiella sparande har utvecklats som en spegelbild av den offentliga sektorns. Från år 1976 och framåt ökade således företagen sitt finansiella sparande kraftigt. En vändning inträffade år 1984 då sparandet ånyo började minska för att år 1987 bli negativt. Denna nedgång beror dock inte i första hand på att företagens bruttosparande avtagit utan är en följd av ökade investeringar i de icke-finansiella företagen.

Hushållssektorns finansiella sparande har försvagats påtagligt och är sedan 1987 negativt. De senaste årens försämring beror i första hand på att hushållen kraftigt ökat sin skuldsättning.

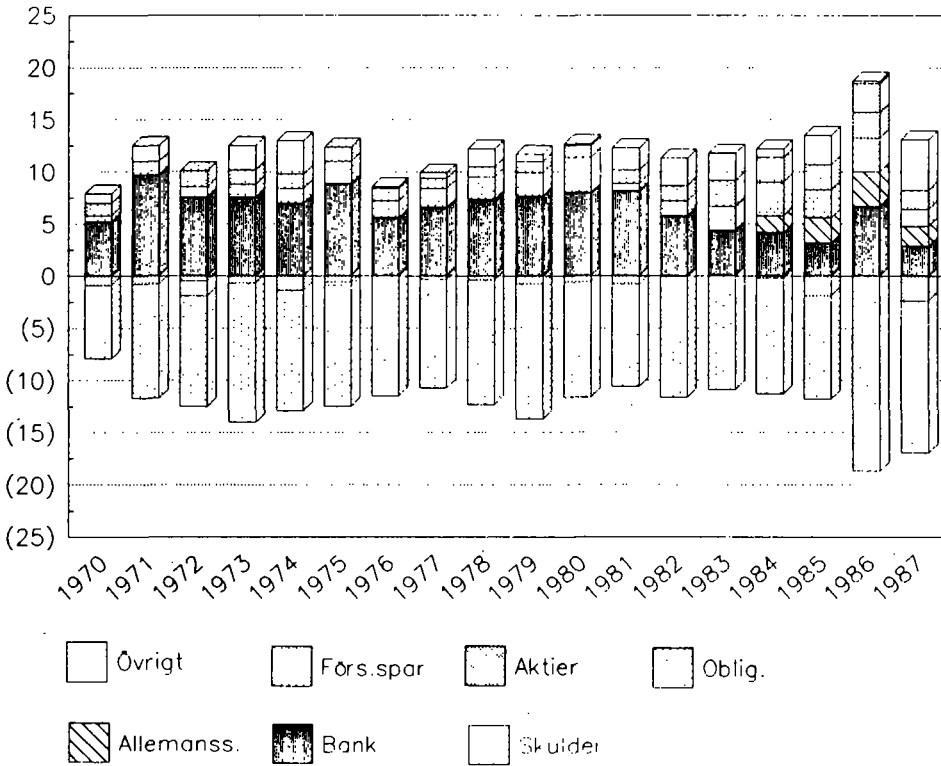
En förutsättning för att man skall komma till rätta med underskottet i bytesbalansen och uppnå en stabil ekonomisk utveckling är alltså att det finansiella sparandet i ekonomin kan förbättras. Någon större ökning av det finansiella sparandet i företagssektorn kan inte påräknas då denna sektor måste svara för en stor del av de nödvändiga framtida investeringarna. Det är därför önskvärt att hushållssektorn under kommande år mer aktivt kan bidra till en angelägen förbättring av det finansiella sparandet. Sparkraven på den offentliga sektorn skärps annars i motsvarande grad.

Hushållssparandet

Spardelegationen har i sin nyligen framlagda huvudrapport (SOU 1989:11) redovisat olika studier om hushållssparandet i Sverige. En sådan undersökning visar hur hushållens finansiella sparande är uppbyggt och har utvecklats sedan 1970-talets början. I studien har sparandet fördelats på banksparande, allemanssparande, obligationssparande (premie- och sparobligationer), aktiesparande, frivilligt försäkringssparande samt förändringar i övriga tillgångar. Hänsyn har dock inte tagits till kapitalvinster eller kapitalförluster. I undersökningen har man också beaktat olika typer av upplåning som påverkar sparandet negativt.

Nedanstående diagram är hämtat ur spardelegationens betänkande, och samtliga variabler är uttryckta i procent av hushållens disponibla inkomster.

Procent

Av diagrammet framgår att hushållens finansiella placeringar under 1970-talet dominerades av banksparandet som under denna period i genomsnitt motsvarade ca 7 % av de disponibla inkomsterna. Obligationssparandet och det frivilliga pensionssparandet var samtidigt två framträdande sparformer, medan aktiesparandet var negativt under denna period, dvs. hushållens försäljning av aktier översteg deras köp.

Under första hälften av 1980-talet minskade banksparandet samtidigt som pensions- och obligationssparandet ökade. År 1984 tillkom allemanssparandet och denna sparform har till en del fångat upp bortfallet i banksparandet.

Hushållens nettouplåning uppgick till i genomsnitt ca 12 % av de disponibla inkomsterna under 1970-talet. Denna andel minskade något under 1980-talets första år men har därefter åter stigit.

Av diagrammet framgår också att år 1986 intar en särställning i detta sammanhang. Då ökade hushållen kraftigt sin skuldsättning, vilket underlättades av att riksbanken året dessförinnan hade avskaffat utlåningsregleringen. Eftersom hushållens sparande i olika tillgångsslag samtidigt ökade försvagades visserligen hushållssektorns finansiella sparande något detta år, men sparandet var alltjämt positivt. Hushållens höga nettoskuldsättning

fortsatte emellertid även under år 1987 då sparandet i olika tillgångsslag begränsades. Till följd härav minskade hushållssparandet kraftigt och för år 1987 kunde de lägsta talen under efterkrigstiden noteras. Inkl. nettoinvesteringar i egna hem och fritidshus motsvarade hushållssparandet detta år -3,3 % av hushållens disponibla inkomster. Varje svensk, vuxen såväl som ung, ökade därmed under detta år sin nettoskuld med i genomsnitt närmare 2 000 kr.

Sparstimulanser och ägandespridning

I *motionerna Fi411* av Bengt Westerberg m.fl. (fp), *Fi602* av Lars Tobisson m.fl. (m), *Fi605* av Gunnar Björk m.fl. (c) och *Fi606* av Anne Wibble m.fl. (fp) begärs bl.a. att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförs i motionerna om vikten av att *stimulera hushållssparandet och öka ägandespridningen*, om hushållssparandets betydelse för samhällsekonomin samt om vikten av en förmögenhetsuppbyggande politik för hushållen.

Utskottet har i det föregående beskrivit sparandets utveckling i Sverige och därvid betonat sparandets betydelse. Utskottet anser att ett ökat sparande är nödvändigt såväl för enskilda hushåll som för samhällsekonomin tillväxt. Samma uppfattning har regeringen givit uttryck för vid flera tillfällen. I dessa frågor föreligger det således inga delade meningar. Enligt utskottets mening framstår det därför som obehövt med särskilda tillkännagivanden av det slag motionärerna begär.

I motionerna redovisas också förslag till åtgärder av allmänekonomisk karaktär som ett led i en sparstimulerande politik. Man föreslår bl.a. ett reformerat skattesystem som stimulerar hushållssparandet, ändrad aktiebeskattning, lindrad beskattning av vinstandelar m.m.

Ett utredningsarbete med syfte att reformera inkomstbeskattningen pågår för närvarande (Fi 1987:07). Ett av huvudsyftena med den planerade omläggningen av inkomstbeskattningen är att stimulera sparandet och motverka skuldsättning. Flertalet av motionärernas förslag kommer att tas upp i dessa sammanhang. Motionärernas förslag kan enligt utskottets mening inte ses isolerade från den ekonomiska politiken i övrigt. Sänkta skatter kan under vissa betingelser stimulera till ökat hushållssparande men orsakar samtidigt, om inte andra åtgärder vidtas, en minskning av det offentliga sparandet. Det är därför nödvändigt att beakta de samlade effekterna på tillväxten och det totala sparandet i ekonomin. Utskottet anser således att åtgärder av denna allmänekonomiska karaktär bör prövas i ett bredare ekonomisk-politiskt sammanhang när resultatet av det pågående utredningsarbetet föreligger. I avvaktan härpå avstyrker utskottet motionerna *Fi411* yrkande 1, *Fi602* yrkande 1, *Fi605* yrkande 2 och *Fi606* yrkandena 1, 3, 4 och 5.

Mål för hushållssparande

I *motionerna Fi602* av Lars Tobisson m.fl. (m) och *Fi606* av Anne Wibble m.fl. (fp) betonas vikten av att staten bedriver en aktiv politik för att stimulera det enskilda sparandet och ägandet. Målet för en sådan politik bör enligt motionärernas mening vara att hushållen skall kunna ha ett sparkapital

motsvarande den genomsnittliga årslönen för en industriarbetare.

Utskottet anser i likhet med motionärerna att ambitionen bör vara att varje hushåll skall kunna förfoga över ett tillräckligt sparkapital. Genom att utnyttja sparavdraget och placera sitt sparande inom taket för nettoinsättningarna i allemanssparandet kan en familj på två vuxna personer ha ett sparat belopp som överstiger den genomsnittliga årslönen för en industriarbetare utan att avkastningen behöver beskattas. Det måste dock konstateras att många hushåll lever med mycket små marginaler, och för dem är detta sparmål dess värre mycket avlägset. Utskottet ser inte något skäl för riksdagen att göra uttalanden om sparmål och avstyrker därmed motionerna Fi602 yrkande 2 och Fi606 yrkande 2.

Vissa frågor om allemanssparande

I *motion Fi608* av Alf Wennerfors (m) anförs att högsta tillåtna *antalet andelsdelägare i en allemansfond* bör minskas från 100 000 till 50 000. Härigenom skulle de enskilda delägarna få större möjligheter att utöva inflytande på fondernas förvaltning. Det blir också fler personer som kommer att sitta i fondernas styrelser. Detta kommer enligt motionären att bidra till maktspredning och pluralism.

Hösten 1987 beslutade riksdagen (FiU 1987/88:9, rskr. 105) att gränsen för största tillåtna antal andelsägare i en allemansfond skulle höjas från 75 000 till 100 000. Vid den tidpunkten hade sparandet i allemansfonderna nått en sådan omfattning att man i vissa fonder börjat närma sig taket för antalet delägare. För att nya sparare skulle få tillträde till allemansfonderna måste därför ytterligare fondbolag bildas och nya fonder sättas i gång, vilket för med sig kostnader för administration och förvaltning. En höjning av gränsen för högsta tillåtna antalet sparare skulle innebära att dessa kostnader kunde undvikas. Finansutskottet och riksdagen ansåg att en viss höjning av taket var möjlig utan att inflytandeintresset sattes åsido och godkände därför höjningen.

Erfarenheterna av den beslutade höjningen av högsta antalet andelsägare har varit goda. Några påtagliga inskränkningar i inflytandet från andelsägarna har inte påvisats. Höjningen har medfört att kostnader för administration och förvaltning har kunnat begränsas, vilket bidragit till att öka avkastningen på spararnas insättningar. Det finns därför enligt utskottets mening inte några skäl för att överväga en sänkning av högsta tillåtna antalet andelsägare i en allemansfond. Motion Fi608 yrkande 1 bör därför avslås av riksdagen.

Samme motionär hävdar i motionen att under senare tid har röster höjts för att avskaffa allemansfonderna. Motionären anser att detta vore oklokt eftersom fonderna har visat sig vara ett effektivt sätt att öka antalet aktieägare och sprida ägandet. Motionären vill därför att *riksdagen skall uttala sig för att allemansfonderna skall bibehållas*.

Utskottet anser i likhet med motionären att allemansfonderna på ett framgångsrikt och effektivt sätt bidragit till att öka antalet aktieägare och sprida aktieägandet. Det finns därför inte anledning att avskaffa dessa fonder. Villkoren för aktiesparande i denna form liksom sparande i andra former kan emellertid komma att ses över i samband med översynen av det

framtida inkomstskattesystemet som pågår (Fi 1987:07). Ett av huvudsyftena med den planerade omläggningen av inkomstskattesystemet är att stimulera sparande och motverka skuldsättning. Något särskilt uttalande av den typ motionären föreslår anser inte utskottet vara befogat. Utskottet avstyrker därför yrkande 2 i motion Fi608.

Ekologiskt sparande

I *motion Fi603* av Carl Frick (mp) anförts att ett ökat sparande måste användas på ett ekologiskt rimligt sätt, dvs. i projekt som innebär att belastningen på miljön minskar. Ett ekologiskt sparande bör stimuleras med samma fördelaktiga villkor som för allemanssparandet.

Utskottet vill med anledning härav anförda följande.

Det är möjligt att i fondbestämmelserna för en aktiefond lägga fast en placeringspolicy som förbjuder placeringar i en viss bransch och prioriterar engagemang i en annan.

Riksdagen beslutade hösten 1987 (prop. 1987/88:60, FiU 1987/88:9, rskr. 105) att stimulera tillkomsten av allemansfonder vars förmögenhet placeras i linje med ideella eller etiska värderingar. Genom beslutet kan också spararna i en sådan fond avstå en del av avkastningen till viss ideell organisation.

Det kan dock konstateras att den beslutade utvidgningen av allemanssparandet inte fått någon större omfattning trots att flertalet banker i dag kan erbjuda sina sparare sådana sparalternativ. Genom sparande i dessa fonder avstår spararna 1–2 procentenheter av avkastningen till ett ideellt ändamål. Placeringspolicyen i dessa fonder skiljer sig dock inte markant från övriga allemansfonder.

Det önskemål som motionären framför om att skapa förutsättningar för vad han kallar ett ekologiskt sparande kan anses tillgodosett genom det beslut riksdagen fattade i december 1987. *Motion Fi603* avstyrks därför av utskottet.

Sparande på konto med uppskjuten ränta

I *motion Fi604* av Åke Selberg m.fl. (s) påpekas konsekvenserna av s.k. långsiktigt sparande på konton med uppskjuten ränta i samband med den planerade omläggningen av inkomstskattesystemet. Kostnaderna för att låna pengar dras av i ett skattesystem och räntevinsterna på samma belopp tas ut vid en senare tidpunkt i ett annat skattesystem med en lägre beskattning av ränteinkomster. Motionärerna anser att denna form av sparande är helt oacceptabel och att denna sparform bör stoppas.

Det finns som utskottet ser det en risk att den form av tidsmässigt skattearbitrage som motionärerna nämner kan framstå som fördelaktigt i samband med att inkomstskattesystemet läggs om och om den nominella beskattningen av kapitalinkomster sänks. Det är emellertid inte sannolikt att ett förbud för denna typ av konton effektivt skulle stoppa sådana transaktioner. Utskottet förutsätter att denna typ av effekter uppmärksammas i samband med att andra övergångsproblem behandlas och löses inför reformeringen av inkomstskattesystemet. Utskottet anser således att *motion Fi604* bör avslås av riksdagen.

I ett antal motioner förs förslag fram om personliga investeringskonton eller sparformer utformade enligt samma principer.

I *motion Fi605* av Gunnar Björk m.fl. (c) föreslås att frågan om införande av *personliga investeringskonton* utreds. I *partimotionen Fi201* (c) samt i *motion Fi607* av Karin Söder och Pär Granstedt (c) föreslås att samma sparform används för att stimulera bostadssparandet. Personliga investeringskonton som centern förespråkade under en följd av år innebär att insättningar på ett sådant konto skall vara avdragsgilla och avkastningen skattefri. Insättningarna får varje år uppgå till högst ett halvt basbelopp (dvs. 13 950 kr. år 1989). Före 55 års ålder kan man utan skattekonsekvenser endast använda det sparade beloppet för investeringar i egen permanentbostad eller som eget kapital vid start av företag. Skatteplikten infaller först när tillgången avyttras. Är däremot uttaget avsett för annat ändamål än permanentbostad eller eget företag skall beloppet omedelbart tas upp till beskattning. Efter 55 års ålder medges uttag med 20 % av kontots värde per år.

I *motion Fi602* av Lars Tobisson m.fl. (m) föreslås en liknande form för *pensionssparande* i bank, vilket skall vara förenat med avdragsgilla insättningar på högst ett basbelopp per år (dvs. 27 900 kr. år 1989), skattefri avkastning och en behållning som är undantagen från förmögenhetsskatt. Å andra sidan skall ett sådant konto vara spärrat för uttag intill dess innehavaren fyllt 55 år då uttag får göras med högst en tiondel per år. Skattskyldighet föreligger därvid för uttagen.

I *motion Fi215* av Gullan Lindblad och Göthe Knutson (m) föreslås ett system med *nyetableringskonton* uppbyggda enligt samma principer som personliga investeringskonton och avsedda att underlätta nyföretagande.

Utskottet har vid upprepade tillfällen under senare år behandlat förslag om personliga investeringskonton och andra snarlika sparformer, senast våren 1988 (FiU 1987/88:21, rskr. 395). Riksdagen har på utskottets förslag avslagit dessa motioner.

Det är enligt utskottets mening angeläget att finna former som kan bidra till att stimulera ett långsiktigt målsparande i bank för t.ex. pensionsändamål. De förslag som redovisas i motionerna är intressanta genom sin avvägning mellan konsumtion och långsiktigt sparande. Sannolikt skulle ett system av detta slag kunna bidra till att främja ett mera långsiktigt sparande. Samtidigt går det inte att bortse från systemets svagheter. Den mest framträdande är att personliga investeringskonton och liknande förslag öppnar möjlighet för s.k. skattearbitrage. En sparare kan således låna medel med avdragsgilla räntor för att placera dem på skattemässigt gynnade investeringskonton. Härtill kommer att införandet av investeringskonton skulle leda till ett betydande inkomstbortfall för stat och kommun, särskilt i ett uppbyggnadsskede. Dessutom skulle man vid sidan av allemanssparande få ett nytt omfattande sparsystem som bärs upp av gynnsamma skatteregler. Det kan också sättas i fråga om åtgärder av detta slag bidrar till att öka hushållens totala sparande. Enligt vad som framkom vid den av utskottet anordnade offentliga utfrågningen tyder snarare vunna erfarenheter på att selektiva sparstimulanser endast leder till en omfördelning av sparandet.

Frågan om en genomgripande reform av inkomstskattesystemet utreds för närvarande i en parlamentariskt sammansatt kommitté. Enligt direktiven skall kommitténs förslag bl.a. inriktas på att stimulera till ökat sparande och motverka skuldsättning och skatteplanering. Kommittén väntas slutföra sitt arbete under sommaren 1989. Eftersom kommitténs förslag kan väntas få långtgående återverkningar på hushållens sparbetecende bör nya sparformer av det slag motionärerna här förordar inte aktualiseras innan riksdagen fått tillfälle att ta ställning till skattesystemets långsiktiga utformning.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi201 (c) yrkande 1, Fi215 (m) yrkande 3, Fi602 (m) yrkande 5, Fi605 (c) yrkande 1 samt Fi607 (c).

Bosparande

Moderata samlingspartiet förespråkar i *partimotionen Fi601* och i *motion Fi602* av Lars Tobisson m.fl. (m) ett bosparsystem som premieras av staten men som administreras och hanteras av banker och andra kreditinstitut. Det föreslagna bosparsystemet skall inte ha någon övre åldersgräns. Den statliga sparpremien skall vara skattefri och uppgå till 10 % av de medel som stått inne under minst tre år. Premien skall dock inte kunna utgå med mer än högst 10 000 kr. Enligt förslaget skall den bli tillgänglig när spararen uppvisar ett ingånget köpeavtal. Staten bör dessutom ställa en statlig borgen för lån, vilket enligt motionärernas förslag kan innebära en sänkning av låneräntan med ungefär 0,5–1 procentenhet.

Såsom framgår av föregående avsnitt vill centerpartiet stimulera bostads-sparandet genom systemet med personliga investeringskonton.

Utskottet framförde redan vid föregående riksmöte (FiU 1987/88:21) vissa invändningar mot moderata samlingspartiets förslag till bosparsystem. Utskottet såg i och för sig förslaget som intressant men påpekade också svagheter i förslaget. Den föreslagna bonusen skulle enligt utskottets mening knappast leda till något nysparande utan i första hand vara en stimulans för dem som har möjlighet att göra stora överföringar från annat sparande för att komma i åtnjutande av bonusen. Då det dessutom i december 1988 tillkommit ett nytt ungdomsbosparsystem knutet till banker och sparkassor finns det än mindre anledning att biträda den av motionärerna föreslagna lösningen.

Med det anförda avstyrker utskottet motionerna Fi601 (m) och Fi602 (m) yrkande 7.

Startsparande

I *motion Fi602* av Lars Tobisson m.fl. (m) föreslås också att en ny sparform, kallad *startsparande*, införs för barn och ungdom. På bankkonton, som är spärrade för uttag intill 18 års ålder, skall föräldrar och släktingar kunna sätta in upp till 5 000 kr. årligen vardera. Gåvoskatt skall inte utgå på insättningar, men någon form av tak bör dock övervägas. All avkastning på kontot bör vara skattefri under den tid medlen inte får disponeras.

Utskottet får för egen del anföra följande. Det av motionärerna föreslagna startsparandet är tänkt att premieras på två sätt. Dels skall de anhörigas

insättningar på kontot vara befriade från gåvoskatt, dels skall avkastningen på kontot inte beskattas. I gengäld skall de sparade medlen inte kunna tas ut före myndighetsdagen.

Gåvor av annat slag än lösöre avsett för personligt bruk är enligt nuvarande ordning skattefria i den mån värdet av vad som mottagits av samme givare under ett kalenderår inte överstiger 2 000 kr. Två föräldrar kan således årligen ge vart och ett av sina barn 4 000 kr. i gåva utan att skatteplikt föreligger. Det av motionärerna föreslagna sparsystemet förutsätter att denna gräns höjs.

Arvs- och gåvoskattekommittén har haft i uppdrag att utreda frågan om en höjning av de gåvoskattefria beloppen. Kommittén har i sitt slutbetänkande Ny arvs- och gåvoskattelag (SOU 1987:62) föreslagit att den skattefria gränsen för annan gåva höjs från 2 000 till 5 000 kr. Förslaget bereds för närvarande inom regeringskansliet och enligt vad utskottet inhämtat torde en lagrådsremiss i ämnet kunna avges tidigast hösten 1989.

Enligt utskottets mening bör riksdagens slutliga ställningstagande till arvs- och gåvoskattekommitténs förslag avvaktas innan den av motionärerna förordade sparformen tas upp till prövning.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi602 (m) yrkande 4.

Försäkringssparande

I *motion Fi602* av Lars Tobisson m.fl. (m) hävdas slutligen också att villkoren för sparande i kapitalförsäkring successivt försämrats samt att marknaden för livförsäkringar är stel i Sverige. Enligt motionärerna skulle konkurrensen öka om livbolag inte behövde vara ömsesidiga. Vidare är livbolagens placeringsmöjligheter av premiereserven i dag alltför hårt reglerade. Bland sparare finns det, hävdar motionärerna, säkert intresse för försäkringskonstruktioner, som ger dem rätt att själva välja (och byta) placeringsinriktning via andelar i olika värdepappersfonder. Motionärerna föreslår därför att regeringen skall se till att hinder av här angivet slag undanröjs i samband med ställningstagandet till försäkringsverksamhetskommitténs slutbetänkande.

Försäkringsverksamhetskommittén, som haft i uppdrag att se över lagstiftningen om försäkringsbolagens och försäkringsinspektionens verksamhet, avgav hösten 1987 sitt slutbetänkande, Försäkringsväsendet i framtiden (SOU 1987:58). Betänkandet har varit ute på remiss och bereds för närvarande i regeringskansliet tillsammans med några av kommittén tidigare avgivna delbetänkanden.

De frågor som motionärerna tar upp har till viss del berörts av kommittén, dock utan att några förslag lagts fram av den innebörd motionärerna åsyftar. När utskottet tidigare behandlat snarlika motionsyrkanden har utskottet avstyrkt dessa med hänvisning till att regeringens ställningstagande till kommitténs förslag bör avvaktas innan nya frågor av det slag motionärerna aktualiserat tas upp till prövning. Utskottet är alltså av samma uppfattning och avstyrker därför motion Fi602 (m) yrkande 6.

Utskottet hemställer

1. beträffande *sparstimulanser och ägandespridning*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi411 yrkande 1, 1988/89:Fi602 yrkande 1, 1988/89:Fi605 yrkande 2 och 1988/89:Fi606 yrkandena 1, 3, 4 och 5.
2. beträffande *mål för hushållssparande*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi602 yrkande 2 och 1988/89:Fi606 yrkande 2.
3. beträffande *antalet andelsägare i en allemansfond*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi608 yrkande 1.
4. beträffande *uttalande om allemansfonder*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi608 yrkande 2.
5. beträffande *ekologiskt sparande*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi603.
6. beträffande *sparande på konto med uppskjuten ränta*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi604.
7. beträffande *personliga investeringskonton m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi201 yrkande 1, 1988/89:Fi215 yrkande 3, 1988/89:Fi602 yrkande 5, 1988/89:Fi605 yrkande 1 samt 1988/89:Fi607.
8. beträffande *bosparande*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Fi601 och 1988/89:Fi602 yrkande 7.
9. beträffande *startsparande*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi602 yrkande 4.
10. beträffande *försäkringssparande*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Fi602 yrkande 6.

Stockholm den 13 april 1989

På finansutskottets vägnar

Anna-Greta Leijon

Närvarande: Anna-Greta Leijon (s), Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Arne Kjörnsberg (s), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s), Sonia Karlsson (s) och Maggi Mikaelsson (vpk).

1. Sparstimulanser och ägandespridning (mom. 1)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med "Ett bytesbalansunderskott" och på s. 7 slutar med "4 och 5" bort ha följande lydelse:

Underskottet i bytesbalansen är ett uttryck för bristen på sparande i landet. Den verkliga sparandebristen kan sägas vara större än den synliga, eftersom investeringsnivån fortfarande är för låg med hänsyn till bl.a. näringslivets utbyggnadsbehov.

Bakom den totala sparandebristen i svensk ekonomi ligger bl.a. ett allt sämre hushållssparande. Under hela 1900-talet – ända fram till 1960 – var hushållens sparande i Sverige tämligen normalt för ett utvecklat industriland, låt vara att det inte nådde upp till så höga nivåer som i t.ex. Japan och Italien. Sedan 1960-talet har det emellertid skett en trendmässig nedgång.

Ett sjunkande hushållssparande i kombination med ett ökande offentligt sparande innebär att det enskilda ägandet minskar. Det är olyckligt. Det är angeläget med ett enskilt, spritt ägande. Tendensen har emellertid gått mot en allt större koncentration och institutionalisering av ägandet i näringslivet. Utskottet anser därför att förmögenhets- och sparandepolitiken bör användas aktivt för att uppnå en större ägandespridning.

Det enskilda ägandet är en förutsättning för en fungerande marknadsekonomi. Omsorg om den egna egendomen, oavsett om det är ett aktieinnehav som skall förräntas, ett eget företag som skall gå med vinst, en egen bostad eller ett fritidshus som måste underhållas, är en grundpelare för ett samhälles möjligheter att skapa, utveckla och vårda resurser. I avsaknad av privat ägande riskeras att resurser slösas bort, egendom inte förvaltas effektivt eller tillåts förfalla. Detta är inte till gagn för någon.

Hushållens sparande är också av betydelse i ett rent privatekonomiskt perspektiv. Den buffert som en sparad slant innebär ger – som komplettering till våra socialförsäkringssystem – en större trygghet. Det ligger ett stort värde i detta eftersom den enskilde då får ett ökat oberoende av företag och myndigheter. Möjligheterna att kunna möta risker och gripa chanser i livet blir större.

Hushållssparandet har också stor samhällsekonomisk betydelse. Varje ekonomi i balans måste för att kunna upprätthålla en viss nivå av resurser och välstånd avsätta medel för sparande och därmed investeringar. Det krävs således investeringar i ekonomin även om ambitionen endast skulle vara att upprätthålla nuvarande kapacitet. För att skapa nya resurser och öka välståndet behövs följaktligen sparandet i än högre grad.

Alla de skäl som utskottet nämnt, dvs. ägandespridning, bättre fungerande marknadsekonomi, privatekonomisk trygghet och samhällsekonomins behov, talar för att hushållens sparande måste öka.

Orsaker till det låga sparandet

Enligt utskottet härrör en rad orsaker till det sjunkande sparandet från den politik som den socialdemokratiska regeringen för. Kanske viktigast bland dem är den tilltagande osäkerhet om sparandets framtida avkastning som politiken framkallat. Som exempel kan nämnas de många försämringar av aktiebeskattningen som genomförts. På samma sätt riskerar genomdrivandet av engångsskatten på pensionssparande och beslutet att kraftigt höja beskattningen av företagsanknutna vinstandelssystem att ytterligare försämra sparandet.

För det andra har många människor reagerat på den kraftiga höjningen av skattetrycket genom att öka upplåningen och dra ned sitt sparande för att hålla uppe konsumtionen.

Den försämring som inträffat under de allra senaste åren kan dessutom förklaras av att avregleringen på kreditmarknaden ökat tillgången på krediter för hushållen. Utskottet är för avregleringen men konstaterar också att den ökade tillgången på krediter i kombination med höga marginalsatser gjort lånefinansierad konsumtion mindre kostsam än den annars skulle ha varit.

Avvägningen privat – offentligt sparande

När investeringarna inom näringslivet ökar, kan företagen inte själva finansiera dessa fullt ut utan är beroende av kapitaltillförsel utifrån. Historiskt sett har detta kapitalbehov i huvudsak täckts genom ett sparandeöverskott hos hushållen. Nu föreligger inte något sådant, och då återstår antingen att bygga upp ett sparandeöverskott i den offentliga sektorn, att stimulera till ett ökat enskilt sparande eller kapitalimport från utlandet.

Utskottet anser inte att den ekonomiska politiken bör leda till bestående överskott i den offentliga sektorn. Denna väg leder mot ett successivt överförande av ägande från den privata till den offentliga sektorn, vilket skulle innebära en fortgående socialisering av ekonomin.

Införandet av löntagarfonderna, uttaget av skatten på pensionssparande och inrättandet av den femte AP-fondstyrelsen är konkreta exempel på denna utveckling. En fortsättning på den inslagna vägen förutsätter ytterligare skärpt skattetryck med åtföljande negativa verkningar på viljan att arbeta och spara. Därigenom undergrävs den enskilda sektorns produktionsförmåga, och skattetrycket måste höjas ytterligare. Denna politik leder ekonomin in i en ond cirkel och minskar förutsättningarna för Sverige att återta sin ställning som ledande välfärdsland.

Politik för ett ökat hushållssparande

I motionerna Fi602 (m), Fi606 (fp) och Fi605 (c) beskrivs en långsiktig politik för att gynna sparandet.

Av största vikt för att stimulera till ökat hushållssparande är en ekonomisk politik, som gynnar en stabil och god tillväxt. En avgörande förutsättning för ett högre hushållssparande är också att skattetrycket på hushållen sänks genom att de skatter som indirekt eller direkt belastar sparande och arbete

minskar. Dessutom måste medborgarna kunna lita på att de får behålla vad de sparar.

Den kraftiga beskattningen av hushållens inkomster drabbar särskilt hårt avkastningen av sparande. Därför måste beskattningen av sparandets avkastning sänkas. I första hand skall den lägre beskattningen genomföras genom generellt sänkta skattesatser. Någon form av ytterligare sänkning av skatteuttaget på sparandets avkastning kan också övervägas. Den bör i så fall i görligaste mån utformas symmetriskt. Ett oavvisligt krav måste emellertid i detta sammanhang vara att de många människor som investerat och sparar i egna hem skyddas.

När löntagarfonderna avvecklas och deras tillgångar utnyttjas som sparstimulans, på sätt som tidigare föreslagits av de borgerliga partierna i motion 1988/89:Fi205, räknar utskottet med en ökning av enskilda människors riskvilliga sparande och därigenom en kraftig ägandespridning. Dessutom kommer fondernas samlade tillgångar med största sannolikhet att överstiga det belopp som maximalt avsatts för sparpremier. De medel som härigenom inte tas i anspråk bör användas till forskning och andra sparstimulerande och tillväxtbefrämjande åtgärder.

Utvecklingen har visat att det inte nämnvärt går att öka hushållens sparande med hjälp av skattemässiga styråtgärder som t.ex. i allemanssparandet. Utan långsiktig bindning leder sådana arrangemang mest till att människor flyttar sparmedel från ett konto till ett annat. Inte heller utgör den typ av påkostade annonskampanjer som spardelegationen genomför någon effektiv sparpolitik. Enligt utskottets mening bör sparandet på allemanskonto främst uppmuntras då det sker i allemansfond, dvs. i aktier.

En generell ekonomisk politik som främjar varaktig tillväxt genom skattelättnader för hushållen, återinförande av fasta spelregler och avveckling av löntagarfonderna är således de viktigaste förutsättningarna för hushållssparandets återhämtning.

Vad utskottet här anfört om stimulanser av hushållssparandet, ägandespridning, hushållssparandets betydelse för samhällsekonomin och vikten av stabila spelregler för att stimulera sparande och investeringar bör riksdagen med anledning av motionerna Fi411 yrkande 1, Fi602 yrkande 1, Fi605 yrkande 2 och Fi606 yrkandena 1, 3, 4 och 5 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. *beträffande sparstimulanser och ägandespridning*
att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Fi411 yrkande 1, 1988/89:Fi602 yrkande 1, 1988/89:Fi605 yrkande 2 och 1988/89:Fi606 yrkandena 1, 3, 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Mål för hushållssparande (mom. 2)

1988/89:FiU31
Reservationer

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar med "Utskottet anser i likhet med motionärerna" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att staten bör bedriva en aktiv politik för att stimulera enskilda människors sparande och ägande. Målet bör vara att hushållen skall kunna ha ett sparkapital motsvarande den genomsnittliga årslönen för en industriarbetare.

Det ligger ett stort värde i att den enskilde får en större ekonomisk trygghet och ett ökat oberoende av företag och myndigheter. Möjligheterna att kunna möta risker och ta chanser blir större. Den "topphuggande" förmögenhetspolitik som socialdemokraterna hittills bedrivit anser utskottet bör ersättas av en "uppbyggande" politik. En ökad sparvilja förutsätter stabila spelregler så att människor vågar spara långsiktigt. Sparandet bör premieras – inte motverkas.

Vad utskottet anfört om mål för hushållssparande med anledning av motionerna Fi602 och Fi606 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *mål för hushållssparande*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi602 yrkande 2 och 1988/89:Fi606 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna att målet för sparpolitiken skall vara att hushållen skall kunna ha ett sparkapital som motsvarar den genomsnittliga årslönen för en industriarbetare,

3. Ekologiskt sparande (mom. 5)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar med "Det är möjligt" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Det är önskvärt att sparandet används på ett ekologiskt riktigt sätt. Utskottet anser det därför angeläget att stimulera ekologiskt sparande. Med hänsyn härtill finns det skäl att ge sparande för dessa ändamål samma fördelaktiga villkor som gäller för allemanssparandet.

De nuvarande aktiefonderna och allemansfonderna är dock hänvisade till placeringar i aktier, skuldebrev och statspapper. För ett ekologiskt sparande krävs att placeringar kan göras direkt i ekologiska projekt. Till ekologiska fonder bör därför knytas experter som kan tillföra fonderna ekologisk kunskap om lämpliga projekt. På samma sätt som nuvarande fonder skall de ekologiska fonderna vara skyldiga att ärligen redovisa vilka investeringar som gjorts och vilka resultat som satsningarna givit upphov till.

Enligt utskottets mening bör ekologiska fonder av det slag motionären förordar kunna fungera som en stimulans i det viktiga omdaningsarbete som

förestår i det svenska samhället. Det gäller att nu börja nedbringa den materiella förbrukningen för att rädda miljön och för att skapa goda livsförutsättningar för kommande generationer. Sådana ekologiska fonder skulle kunna erbjuda medborgarna möjligheter att på ett mera direkt sätt kunna vara med och styra samhällsutvecklingen i positiv riktning.

Regeringen bör ges i uppdrag att lägga fram ett förslag om ekologiska fonder i enlighet med vad som här angivits. Vad utskottet här anfört bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *ekologiskt sparande*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Fi603 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om tillskapandet av fonder för utlåning till ekologiskt riktiga projekt,

4. Personliga investeringskonton m.m. (mom. 7)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet har" och på s. 11 slutar med "samt Fi607 (c)" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening bör möjligheterna till eget pensionssparande breddas. Utöver vanligt försäkringssparande borde det bli möjligt att spara bundet i bank på särskilda pensionskonton. Bankerna har goda förutsättningar att marknadsföra sparformen till en bred allmänhet genom sina väl förgrenade kontorsnät. Sparformen skulle också uppmuntra och förstärka en god bank-kund-relation, vilket utskottet ser som angeläget.

Såsom föreslås i motion Fi602 (m) bör pensionskontona vara spärrade för uttag intill dess att vederbörande fyllt 55 år. Därefter bör uttag få göras med högst en tiondel av det inestående beloppet. Avsättning till pensionskonto bör vara avdragsgill mot att skattskyldighet inträder då beloppen tas ut. Även i övrigt bör reglerna samordnas med vad som gäller för pensionssparande i försäkringsbolag.

Ett banksparande av detta slag överensstämmer i flera avseenden med de förslag om personliga investeringskonton och nyetableringskonton som förs fram i motionerna Fi201 (c), Fi215 (m), Fi605 (c) och Fi607 (c).

Vad utskottet anfört om pensionssparande i bank bör ges till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *personliga investeringskonton m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi602 yrkande 5 samt med anledning av motionerna 1988/89:Fi201 yrkande 1, 1988/89:Fi215 yrkande 3, 1988/89:Fi605 yrkande 1 samt 1988/89:Fi607 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om pensionssparande i bank,

5. Personliga investeringskonton m.m. (mom. 7)

1988/89:FiU31
Reservationer

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet har" och på s. 11 slutar med "samt Fi607 (c)" bort ha följande lydelse:

Utskottet får med anledning härav anföra följande. Personliga investeringskonton är ett sparsystem som ger individen möjlighet att spara med uppskjuten beskattning. Systemet är så utformat att konsumtion beskattas medan sparande är befriat från skatt. Det innebär att investeringar i hushållssektorn behandlas lika förmånligt som i företagssektorn.

Det förslag som centerpartiet presenterar i motion Fi605 syftar till att premiera långsiktigt målsparande. De årliga avdragsgilla insättningarna på kontot är begränsade till högst ett halvt basbelopp (dvs. knappt 14 000 kr. år 1989), och uttag får i princip inte göras före 55 års ålder utom för investeringar i egen permanentbostad eller för eget kapital vid start av företag.

Ett system med personliga investeringskonton kan aktivt bidra till ett ökat enskilt sparande. Detta är angeläget eftersom hushållssparandet inte utvecklas på önskvärt sätt. Ett sådant system bidrar också till ett ökat intresse för att starta eget företag samt att äga sin egen bostad. Såsom framhålls i motionerna Fi201 och Fi607 kan systemet också användas för att stimulera såväl ungdomsbosparandet som bosparandet generellt. Detta målsparande riktar sig framför allt till yngre människor. Systemet kan också användas för pensionssparande.

Ett införande av personliga investeringskonton kräver väl genomtänkta tekniska lösningar. De slutliga reglerna bör utformas av en utredning om stimulans av hushållssparande. Enligt utskottets mening bör emellertid en reform av detta slag ges i huvudsak följande inriktning.

- Alla som är kyrkobokförda i Sverige skall från det år de fyller 16 år ha rätt att öppna ett privat investeringskonto.
- Insättningarna på kontot får inte överstiga ett halvt basbelopp per person och år.
- På det privata investeringskontot får sparande ske på räntebärande sparkonto, i aktiefond, aktier, obligationer, konvertibler eller motsvarande.
- Avkastningen skall vara skattefri.
- Belåning av kontot skall inte vara tillåten.
- Förvaltare av sparsystemet skall vara banker, fondkommissionärer, försäkringsbolag och andra organisationer som uppfyller vissa väl definierade krav på säkerhet, kontroll, information och service.
- Uttag skall före 55 års ålder få göras i princip bara för investeringar i egen permanentbostad och för eget kapital vid start av företag.
- Efter 55 års ålder skall uttag även få göras med 20 % av kontots värde per år.
- Efter femårsperioden skall uttagen vara helt fria. Medel som tas ut på detta sätt skall föras upp till beskattning.

Personliga investeringskonton kan vara ett komplement till det institutionaliserade pensionssparandet. Systemet kan också fylla ett behov för dem som

vill trappa ned på arbetstiden tidigare än vid 65 års ålder.

Systemet skulle också kunna bidra till en sundare aktiemarknad med fler aktörer och en större andel aktier ägda av enskilda och färre via institutioner. Eftersom tillgångarna på det personliga investeringskontot inte skall gå att belåna och med hänsyn till långsiktigheten i sparandet minimeras risken för skattearbitrage.

Slutligen kan det personliga investeringskontot kraftigt stimulera hushållssparandet och därmed minska konsumtionstillväxten.

Utskottet ställer sig därmed bakom vad som föreslås i motionerna Fi201, Fi605 och Fi607. Utskottets uttalande bör ges regeringen till känna. Vad utskottet här anfört innebär att förslagen i motionerna Fi602 om pensionsparande i bank och Fi215 om nyetableringskonton blir tillgodosedda.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *personliga investeringskonton m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Fi201 yrkande 1, 1988/89:Fi605 yrkande 1 och 1988/89:Fi607 samt med anledning av motionerna 1988/89:Fi215 yrkande 3 och 1988/89:Fi602 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en utredning om personliga investeringskonton,

6. Bosparande (mom. 8)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 11 som börjar med "Såsom framgår" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet får för egen del anföra följande. Att bredda bostadsågan- det är det bästa sättet att åstadkomma en jämnare fördelning av förmögen- hetstillgångarna i samhället. Ur både samhälls- och privatekonomisk synvin- kel är det fördelaktigt om människor får möjlighet att skaffa en egen bostad antingen i småhus eller i flerfamiljshus.

För att öka hushållens möjligheter att i större utsträckning äga sina bostäder är det väsentligt att minska beskattningen. Skatterna bör sänkas på både hushållens inkomster och själva boendet. Därigenom kan möjligheter skapas för vanliga inkomsttagare och barnfamiljer att skaffa en personligt ägd bostad. Reavinstbeskattningen på bostadsrätter bör ändras så att den blir analog med egnahemsbeskattningen.

Enligt utskottets mening bör dessutom målsparandet till egen bostad eller bostadsrätt uppmuntras. Våren 1988 godkände riksdagen visserligen former- na för ett nytt ungdomsbosparssystem som bygger på bankernas spara-låna- system. Detta sparsystem är emellertid krångligt till sin konstruktion och kommer att leda till ökade kostnader för såväl banken som riksgäldskonto- ret, utan att ge särskilt stora effekter på nysparandet.

Såsom utskottet ser det sammanhänger problemen med den nya sparfor- men med de begränsningar som byggts in i systemet. Dessa ter sig i flera avseenden som svårmotiverade.

För det första bör enligt utskottets mening ett bosparande av detta slag inte

vara förbundet med någon åldersbegränsning, vare sig uppåt eller nedåt. För det andra bör inte de månatliga sparbeloppen begränsas. I stället kan ett tak fastställas för den statliga premien. För det tredje ter det sig orimligt att personer som redan sparar på andra bankkonton inte får knyta detta sparande till den nya sparformen. För det fjärde måste det vara fel att diskriminera det riskvilliga sparandet eftersom ett omfattande bosparande i denna form redan förekommer, bl. a. på tillskyndan av Sveriges bostadsrättsföreningars centralorganisation. För det femte måste enligt utskottets mening utbetalningen av sparpremien vara förbunden med ett förvärv av en bostad.

I två motioner från moderata samlingspartiet har redovisats en sparmodell som tillgodoser de krav som utskottet här ställt upp. Det bör ankomma på regeringen att mer i detalj utforma ett förslag med denna inriktning och att återkomma till riksdagen i frågan.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *bosparande*

att riksdagen bifaller motionerna 1988/89:Fi601 och 1988/89:Fi602 yrkande 7 samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om stimulanser till bosparandet,

7. Startsparande (mom. 9)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "Gåvor av" och slutar med "yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att stimulera sådant sparande som är förknippat med långa bindningstider. Det i motion Fi602 (m) föreslagna startsparandet för barn och ungdom är enligt utskottets mening en intressant lösning. Genom att de insättningar som föräldrar och andra närstående gör är bundna fram till 18 års ålder skapas en trygg start i vuxenlivet. Pengarna kan användas för att bekosta t.ex. utbildning eller bostad. Utskottet biträder motionärernas förslag att regeringen skall ges i uppdrag att skyndsamt utreda de närmare detaljerna och återkomma till riksdagen med ett förslag under år 1989.

dels att utskottets hemställan under 9 bort ha följande lydelse:

9. beträffande *startsparande*

att riksdagen bifaller motion 1988/89:Fi602 yrkande 4 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en skyndsamt utredning av den närmare utformningen av ett startsparande,

8. Försäkringssparande (mom. 10)

1988/89:FiU31
Reservationer

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 12 som börjar med "De frågor" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Såsom moderata samlingspartiet framhåller i motion Fi602 är det angeläget att de skatteförmåner som är förknippade med sparande i pensionsförsäkring inte begränsas. Utskottet delar också uppfattningen att om inte de försämringar som nyligen genomförts för sparande i kapitalförsäkring återtas, kommer denna genom sin långsiktighet samhällsnyttiga sparform att så småningom tyna bort.

Den stela marknaden för livförsäkringar i Sverige sammanhänger med att livbolagens verksamhet är hårt reglerad. Intresset för denna sparform skulle kunna öka om de hinder som motionärerna pekar på undanröjs. Bland spararna finns det säkert intresse för försäkringskonstruktioner, som ger dem rätten att själva välja (och byta) placeringsinriktning via andelar i olika värdepappersfonder. Denna uppläggning har snabbt blivit populär i bl.a. Storbritannien under benämningen "unit-linked". En välkommen bieffekt är att uppbyggnaden av stora aktieinnehav hos försäkringsbolagen undviks.

Trots ett omfattande utredningsarbete har försäkringsverksamhetskommittén inte prövat förslag med denna inriktning. Enligt utskottets mening bör regeringen därför, i samband med ställningstagandet till kommitténs övriga förslag, se till att undanröja hinder av det slag motionärerna pekat ut.

dels att utskottets hemställan under 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *försäkringssparande*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Fi602 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om att undanröja hinder för försäkringssparande.

Särskilda yttranden

1. Utvecklingen av sparandet (s. 4–5)

Maggi Mikaelsson (vpk) anför:

Hushållssektorns finansiella sparande har försvagats påtagligt och är sedan 1987 negativt. De senaste årens försämring beror i första hand på att hushållen kraftigt ökat sin skuldsättning. Det bör dock noteras att begreppet "hushåll" är mycket generaliserande och att statistiken döljer en mycket olikartad utveckling för olika kategorier hushåll. Många av de hushåll som lånat mycket, och som nu lever under en hård amorterings- och räntepress, kan antas ytterligare ha försämrat sina sparmöjligheter, medan andra hushåll har lånat för att investera i spekulationskarusellen och har därmed berikat sig på den tredje vägens politik.

Jag anser att den enda framkomliga vägen för att nå ett brett allmänt hushållssparande är väsentligt förbättrade ekonomiska förhållanden för

normal- och låginkomsthushållen. Det innebär att lönerna måste tillåtas öka på vinsternas bekostnad och att fördelningspolitiken sätts i centrum. Vad gäller den offentliga sektorns finansiering saknas inte medel för detta. Problemet är att de ekonomiska resurser som skapas av de arbetande i alltför hög grad stannar i finans- och spekulationskarusellen i stället för att bidra till en nödvändig samhällsutbyggnad.

2. Försäkringssparande (mom. 10)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anför:

Vi anser att det i motion Fi602 förs fram intressanta synpunkter på försäkringsverksamheten; inte minst vad gäller unit link-systemet. Frågan bör naturligen prövas i samband med försäkringsverksamhetskommitténs arbete.

Innehåll

1988/89:FiU31

Sammanfattning	1
Inledning	1
Motionerna	2
Utskottet	4
Utvecklingen av sparandet	4
Hushållssparandet	5
Sparstimulanser och ägandespridning	7
Mål för hushållssparande	7
Vissa frågor om allemanssparande	8
Ekologiskt sparande	9
Sparande på konto med uppskjuten ränta	9
Personliga investeringskonton m.m.	10
Bosparande	11
Startsparande	11
Försäkringssparande	12
Hemställan	13
 Reservationer:	
1. Sparstimulanser och ägandespridning (mom. 1) (m, fp, c)	14
2. Mål för hushållssparande (mom. 2) (m, fp)	17
3. Ekologiskt sparande (mom. 5) (mp)	17
4. Personliga investeringskonton m.m. (mom. 7) (m, fp)	18
5. Personliga investeringskonton m.m. (mom. 7) (c)	19
6. Bosparande (mom. 8) (m)	20
7. Startsparande (mom. 9) (m, fp)	21
8. Försäkringssparande (mom. 10) (m)	22
 Särskilda yttranden:	
1. Utvecklingen av sparandet (vpk)	22
2. Försäkringssparande (mom. 10) (fp)	23